

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

د ماشوم روزني ۱۲۰ ټکي

Ketabton.com

اردو ژباړه: طالب علم صلاح الدين

ليکوال: ډاکټر احمد المزيدي

پښتو ژباړه: رحمت شاه (فراز)

د کتاب په اړه:

د ماشوم روزنې ۱۳۰ ټکي	د کتاب نوم:
دوکتور احمد المزید	لیکوال:
طالبعلم صلاح الدین	اردو ژباړه:
رحمت شاه (فراز)	پښتو ژباړه:
رحمت شاه (فراز)	ډیزاین او کمپوز:
2018، 24، جولای، دوشنبه	د ژباړې نېټه:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده، اما بعد:

د ماشومانو روزنه يو فن دی او ډېری خلک له دې فن څخه ناخبره دي. د ماشومانو د روزنې اړوند په ټوله نړۍ کې گڼ شمېر کتابونه ليکل شوي دي. ((ډاکټر احمد المزيدي)) په لنډ ډول د ۱۳۰ ټکو په ليکلو د مېندو او پلرونو يوه لويه ستونزه هواره کړې. د دې ۱۳۰ لارو په وسيله ماشومان نېغې لارې ته راوستل کېدی شي. وايي چې د روزنې په پيل کې لږ نارامې د ټول ژوند لپاره د اوږو بار گرځي.

د کتابونو په دې انبارونو او د وخت اړتيا ته په کتو دا کتاب يو داسې لنډيز دی چې په لنډ ډول پکې د ماشومانو د روزنې په اړه ټولو خلکو او په ځانگړي ډول مور او پلار ته لارښوونې شوې دي. ښايي د دې هڅې له امله خلک د خپلو ماشومانو د روزنې په اړه گټور پوهاوی ترلاسه کړي او د همدې لارو په خپلولو له خپلو ماشومانو څخه د درناوي مېوه ترلاسه کړي. دا ۱۳۰ ټکي په لنډ ډول راوړل شوي دي، هر کس د خپلو حالاتو له مخې درس ترې اخيستی او کاروی شي. الله تعالی دې زموږ د ټولو ملاتړی او مرستندوی وي.

عقیده

۱- د یو والي عقیده باید د ماشوم په زړه کې له کوچنیوالي وپالل شي. پکار ده چې ماشوم پوه کړی شي چې په ((لا اله)) کې د دې خبرې نفي شوې چې اړتیا پوره کوونکی او معبود نشته... ((الا الله)) کې باید دا ورته ثابت کړی شي چې یوازې الله تعالی هغه ذات دی چې د ټولو پالونکی دی. لنډه یې دا چې ماشومانو ته باید لومړۍ کلمه او د هغې معنا په ټینګار سره ور زده کړی شي.

۲- له ماشوم نه پوښتنه وکړئ چې الله تعالی موږ ولې پیدا کړي یو؟ د پوښتنې له امله به له ماشوم سره د ځواب موندلو تنده پیدا شي. نو اوس هغه ته ور زده کړئ چې الله تعالی موږ ټول د خپل عبادت او د هغه د احکامو د پر ځای کولو لپاره پیدا کړي یو. موږ ته ښايي چې په هر کار کې د الله تعالی خوښه ولټوو.

۳- د ماشوم په ذهن کې باید د جهنم او د الله تعالی د عذاب تصور ډېر وانه چول شي. تر څو د هغه په ذهن کې د الله تعالی په اړه یوازې وېره او ډار شتون ونه لري. بلکې هغه ته باید ور وښیو چې د ښو ښو کارونو په کولو به دا دا نعمتونو ترلاسه کړو. هو، که ماشوم کله شوخي وکړي نو ښه به وي چې په کمه کچه یې له جهنم او عذاب څخه هم ووېروو.

۴- ماشوم ته باید هر وخت د الله تعالی نعمتونه ور یاد کړی شي. هغه ته ور وښیئ چې الله تعالی موږ ټول داسې ښکلي پیدا کړي یو، موږ ته یې دا ښایسته نړۍ راکړې، موږ ته یې خواږه راکړي، پیسې یې راکړې او داسې نور. په دې سره به د ماشوم په زړه کې د الله تعالی مینه را وټوکېږي.

۵- د ماشوم په ذهن کې دا خبره په ښه ډول ور ځای کړئ چې الله تعالی موږ په هر حال کې ویني. که څه موږ یوازې یو، په بند اطاق کې یو، یا هم په څادر کې پټ یو. د همدې لپاره پکار ده چې په یوازیتوب کې هم د بدو چارو په اړه فکر ونه وکړو.

۶- ماشوم ته دعاوې ور زده کړئ. د هر کار په پیل کې بسم الله ویل، له ډوډۍ څخه وروسته الحمد لله ویل. او دغه راز نور اذکار او دعاوې ور زده کړئ.

۷- د ماشوم په مخکې پرلپسې د پیغمبر ﷺ د ښکونکو اخلاقو او سپېڅلو صفاتو یادونه کوي. تر څو د هغه په زړه کې د پیغمبر ﷺ مینه ځای وکړي. د هغه په وړاندې د سپېڅلي سیرت کیسې په ښکلي اسلوب وکړئ.

په دې ډول به ماشوم نبي کریم ﷺ د ځان لپاره یو ایډیال (نمونه) وگرځوي. ماشوم په پیغمبر ﷺ باندې پر درود لېرلو عادت کړی.

۸- ماشوم د قضا او قدر پر عقیده پوه کړی. په دې یې پوه کړی چې الله تعالیٰ څه غواړي هغه کېږي او څه چې نه غواړي هغه پخپله نه شي کېدی. هر څه د الله تعالیٰ د قدرت په ولکه کې دي.

۹- ماشومانو ته د ایمان پنځه ارکانه ور زده کړی، یعنې: سپېڅلې کلمه، لمونځ، روژه، زکات او حج.

۱۰- له ماشوم نه د عقیدې اړوند پوښتنې وکړی. مثلاً له هغه وپوښتئ چې ستا رب څوک دی؟ ستا دین څه دی؟ ستا پیغمبر څوک دی؟ موږ چا پیدا کړي یو؟ موږ ته څوک رزق راکوي؟ څوک موږ ته خواړه راکوي او له ناروغیو شفا راکوي؟ توحید څه شی دی؟ کفر او نفاق څه شی دی؟ د مشرک، منافق او کافر پایله څه ده؟ او داسې نور.

عبادت

۱۱- خپل ماشوم ته د اسلام پنځه ارکانه ور وپېژنی.

۱۲- هغه له لمانځه سره عادت کړی. په حدیث شریف کې راځي: ((کله چې ستاسې ماشومان اوه کلن شي نو پر لمانځه یې پابند کړی او کله چې لس کلن شي، نو د لمانځه په نه کولو یې ووهی.))

۱۳- هلکان له ځان سره د لمانځه لپاره بیایي او هغوی ته د اوداسه طریقه ور زده کړی.

۱۴- ماشومانو ته د جومات درناوی او اداب ور زده کړی. هغوی د جومات د سپېڅلتیا ساتلو په لور وهڅوی.

۱۵- ماشومان له روژې نیولو سره عادت کړی څو په لویینې کې د روژې نیول ورته ستونزمن نه وي. پکار ده چې د روژو په نیولو یې حوصلې لوړې کړو.

۱۶- په ماشومانو کې د قرآن کریم د حفظ کولو لېوالتیا پیدا کړی. نبوي احادیث، اوراد او اذکار ور زده کړی. د هغوی په وړاندې د قرآن کریم د حفظ کولو ثواب او درجات یاد کړی.

۱۷- هر کله چې ماشوم په درس کې پرمختګ وکړي، نو له هماغه سره سم انعام ورکړئ او حوصله یې ور لوره کړئ. حضرت ابراهیم بن ادهم ^(ح) فرمایي، زما پلار یوه ورځ راته وویل: ((اې زویه! د حدیثو علم ترلاسه کړه او هر کله چې تا کوم حدیث واورېد او زده دې کړ نو تا ته به یو درهم درکول کېږي.)) ابراهیم بن ادهم فرمایي: ((همدې هڅونې او د انعام ترلاسه کولو لېوالتیا زه د حدیثو له علم څخه برخمن کړم.))

۱۸- ماشوم باید هر وخت په لیک، لوست او د مدرسې په کارونو کې بوخت ونه ساتل شي تر څو ماشوم دا کارونه د ځان لپاره سزا ونه گڼي او د قرآن کریم له حفظ او نورو درسونو څخه زړه توری نه شي.

۱۹- پوه شئ! تاسې د خپلو ماشومانو لپاره ایډیال او لارښود یاستئ. اوس که تاسې د عباداتو او الهي احکاماتو په ترسره کولو کې له تنبلی او غفلت څخه کار واخلئ نو ماشومان به هم له تاسې ناسم اغېز واخلې او د عباداتو ترسره کول به پر ځان بوج وگڼي او په پرېښودو به یې هېڅ لږزنده نه وي.

۲۰- خلک ماشومانو ته پیسې ورکوي او ماشومان زیاتره وختونه هغه پیسې زېرمه کوي. په داسې صورت کې کله نا کله د ماشوم په مخکې له خپل جیب څخه کوم بېوزلي ته یو څه ورکوي. یا یې د ماشومانو په لاس ورکوي. په دې سره به په ماشومانو کې د الله تعالی په لاره کې د صدقې مینه او ځواک پیدا شي. هغوی ښه وهڅوي چې له خپله جیبه څه نا څه خامخا د الله تعالی په لار کې ولگوي. تاسې د احادیثو او د صدقې د فضایلو په اورولو هم د ماشومانو په ذهن کې دا خبره ور کېښولې شئ.

د اخلاقو ښوونه

۲۱- که غواړئ چې خپل ماشومان د رښتینولۍ بېلگه وگرځوئ نو د هغوی په زړونو کې د وېرې تخم مه کړئ. ځکه که د رښتیا په ویلو هغوی یو ځلې وهل وخورې نو پر دوهم ځلې تېروتنې به هېڅکله رښتیا ونه وایي بلکې د درواغو یوه کیسه به راجوپه کړي او د ځان د ژغورلو هڅه به وکړي.

۲۲- خپل ځان د رښتینولۍ او صداقت بېلگه کړئ. له غولونې او ناوړه خبرو ځان وساتئ. بیا وگورئ ماشوم به مو هم له تاسې رښتینولي او صداقت زده کړي.

۲۳- ماشومانو ته تل د امانت او رښتینولۍ درس ورکړئ او پر هغه ترلاسه کېدونکي اجره او انعامونه یاد کړئ.

۲۴- په غیر محسوس ډول ماشوم وازمایئ چې څومره امانت ساتونکی او څومره د باور وړ دی.

۲۵- په ماشوم کې د صبر عادت وروزی. په یوه کار کې له بېرې کولو او بې فکره د یوه کار له کولو یې منع کړئ. په دې خبره باندې د ماشوم د ښه پوهاوي لپاره کولی شئ په هغه روژې ونیسئ. یا داسې کارونه پرې وکړئ چې په هغو کې له صبر او انتظار پرته بله هېڅ چاره نه وي. ترڅو ماشوم د ډاډ او صبر له مفهوم سره بلد شي.

۲۶- ټولو ماشومانو ته په یوه سترگه وگورئ. بې علتو یو چاته زیات وخت مه ورکوی تر څو نور ماشومان ځان کم ونه گڼي. د مساوي چلند په کولو به د هغوی په ذهنونو کې د عدل صفت رېښې وکړي.

۲۷- ایثار وایي نورو ته پخپل ځان لومړیتوب او ترجیح ورکولو ته. ماشومان عادت کړئ چې هغوی تل نور خلک له ځان څخه لوړ وگڼي. هغوی ته د صحابه کرامو د ایثار کیسې واوروئ.

۲۸- په غولونې، ملاوټ، درواغو او غلا باندې څومره لویې سزاگانې ورکول کېږي او الله تعالی پرې څومره خفه کېږي؟ د ماشومانو په مخکې د دې څرگنداوی وکړئ تر څو له دې ډول رټل شوو کارونو څخه د تل لپاره ځان وساتي.

۲۹- ماشوم که په کوم ځای کې زپورتیا وښيي نو افرینې پرې ورکړئ. هغه ته وښیئ چې زپورتیا او مېړانه د مسلمان لپاره خورا اړینه ده. الله تعالی هم زپور مؤمنان خوښوي.

۳۰- د سختي لهجې او د ډېر زیات رعب اچولو له امله د ماشومانو په ذهن کې ستاسې ناسم تصور ځای نیسي. له دا ډول لهجو ځان وساتئ.

۳۱- ماشوم له عاجزۍ او خاکسارۍ سره روږدی کړئ. له تکبر او لویي کولو یې منع کړئ. د تکبر په غوره کولو انسان په هماغه وخت د خلکو له سترگو لوېږي. په دې معنا چې د تکبر سزا ډېره ژر ورکول کېږي.

۳۲- د ماشوم په ذهن کې د دې خبرې پخلی وکړئ چې د ښې کورنۍ او د مال او اسبابو له امله چاته لوړې درجې نه ورکول کېږي. بلکې د تقوا او د ښکونکو کارونو په ترسره کولو خلک پرمختگ کوي او بریا مومي.

۳۳- ماشوم ته وښیئ چې ظلم او زیاتې د بې زړه خلکو کار دی. لاس اچول او خبره نه منل انسان د ذلت په کنده کې غورځوي. خیانت کوونکی د هلاکت په لور درومي.

۳۴- په ځينو شيانو کې چې ډېر نازکه توپيرونه شتون لري، ماشومان بايد له هغو خبر کړي شي. مثلاً دا چې د زپورتيا او بې ځايه ظلم او مداخلت کولو تر منځ څه توپير دی؟ حيا او شرمندگي څه توپير لري؟ په عاجزي او ذلت کې څه توپير دی؟ په هوښياري او غولونې کې څه توپير دی؟ دا ډول نورې هغه خبرې چې ماشوم پرې نه پوهېږي، هغه ته يې ور بښي او په دې يې پابند کړي چې په هغو کې ښه کارونه را خپل کړي او له بدو کارونو ځان وساتي.

۳۵- اولاد مو پراخ لاسی (سخي) اموخته کړئ. داسې چې په کور کې هم پراخ لاسی وي او په خپل ځان باندې نورو خویندو وروڼو ته لومړيتوب ورکړي او له کوره بهر هم د ښکيو او احساناتو ترسره کوونکی وي.

۳۶- له يو چا سره کړې ژمنه تل پوره کوئ. په ځانگړې ډول له ماشومانو سره چې د کوم شي ژمنه شوې وي هغه پخپل وخت تر هغو ور ورسوي، څو ماشومان مو د ژمنې له پرځای کولو سره روږي شي او د ژمنې له ماتولو څخه د ځان ساتنې عادت خپل کړي.

د روزنې لارې او اسلامي اداب

۳۷- کور ته د ننوتو پر مهال په ماشومانو باندې سلام واچوي. هغوی هم له سلام اچولو سره عادت کړئ.

۳۸- د ماشومانو په مخکې جامې او داسې نور مه بدلوي. که اړين وي نو د پردې خيال وساتئ او د ماشومانو په مخکې د ستر له پرانيستلو ځان وساتئ.

۳۹- له گاونډيانو سره ښه چلند وکړئ. ماشومان هم د گاونډيانو له حقونو خبر کړئ.

۴۰- گاونډيانو ته له تکليف او کړاو رسولو څخه د ځان ساتنې ترغيب او درس ورکړئ.

۴۱- مور او پلار د ښه چلند ډېر مستحق دي. د چا چې مور او پلار ژوندي نه وي، له هغو د هغوی قدر وپوښتئ نو يو څه اندازه به درته ولگېږي. يو چا څه ښه ويلي دي:

پيار كهته هيس كسه اور مامتا كيا چيز هے

كوئي ان بچوں سے پوچھے جن كى مرجاتى هے ماں!

[اردو ژباړن]

مــــینه څه ته وایي او دا څه وي د مور مینه

ودې پوښتي هغه چې یې مور په گور کې وینه

[پښتو ژباړن]

له همدې امله له والدینو سره ډېر ښه چلند وکړئ. له خپلوانو سره مو اړیکې وپالئ. پر هغوی پام وساتئ. په غم او ښادی کې یې گډون وکړئ. خپل ماشومان په دې ټولو چارو کې له خپل ځان سره ولری او هغوی ته هم له والدینو او خپلوانو سره د ښه چلند لارښوونه وکړئ.

۴۲- ماشومانو ته وښیئ چې خلک له هغه ماشوم سره مینه کوي چې مهذبه وي او نورو ته له ضرر رسولو ځان ساتي.

۴۳- پخپله د خپلو ماشومانو لپاره د هغوی په نوم یو لیک یا یو لنډ کتابگوټکی ولیکئ چې پکې اداب، پندونه او سپارښتنې وي. ماشوم به دا ډول شیان له ځان سره ساتي او کله چې لوی شي، پر هغو به عمل کوي.

۴۴- ماشومانو ته باید وښودل چې ځینې کارونه شیطاني کارونه وي چې له هغو نه د تل لپاره ځان ساتل پکار دي لکه درواغ ویل، دوکه ورکول، کنځلې کول او داسې نور.

۴۵- د ورځې په پای کې له خپلو ماشومانو سره کښی، خبرې ورسره وکړئ او هره ورځ له نبوي ادابو څخه یو ادب ور وښیئ. بیا د پخوانیو ادابو په اړه د هغوی د عمل په باب پوښتنې وکړئ چې دوی پر هغو څنگه او څومره عمل کوي. که امکان لري نو لیکل شوي اداب په ماشومانو ولولئ او تاسې ورته غوږ کېږدئ او تېروتنې یې ور سمې کړئ.

۴۶- که له ماشوم نه تېروتنه وشي، د ټولو په مخکې یې له رټلو او سزا ورکولو ځان وساتئ. هو، په یوازیتوب کې یې پوه کړئ او د بدو کارونو له پایلو یې خبر کړئ.

۴۷- ماشومان د امکان تر بریده ملامت او د خپلې غوسې نښه مه گرځوئ. بلکې یوه ښه موقع ورته وگورئ – داسې چې مناسبه وي – بیا له ماشومانو سره پر اعتدال ولاړ چلند وکړئ.

۴۸- د ماشومانو کوټې ته له ورتگ مخکې، له هغو اجازه وغواړئ. په دې ډول به ماشومان یو چپرته له ننوتو مخکې د اجازې له اخیستلو سره عادت شي. او په دې ډول به د اسلام د ((استیذان)) پر حکم عمل ورته شونی شي. که د ناخپه ورننوتو له امله کوم کار درنه پټ کړي نو په راتلونکي کې به یې په داسې طریقو وکړي چې د کوبښې سر بېره به هم تاسې پرې پوه نه شئ. ځکه شیطان د بدو کارونو لپاره نوې نوې لارې پرانیزي. هو، پکار ده چې کله نا کله په پټه توگه د ماشومانو څارنه او د هغوی د ملگرو په اړه پوښتنه گروېږنه وشي.

۴۹- دا تمه مه لرئ چې ماشوم به په یو ځل پوهولو پوه شي او بیا ځلې به ورته د کوم څه ښودلو اړتیا نه وي. بلکې ماشومانو ته یې باید هر وخت ور په یاد کړئ او ویې څارئ.

۵۰- کله چې ټول د ډوډۍ لپاره کېني نو له ډوډۍ پیلولو مخکې په لږ لور غږ بسم الله ووايئ. څو ماشومان له ډوډۍ خوړلو مخکې له ((بسم الله)) ویلو سره روږدي شي. په همدې ډول له ډوډۍ وروسته ((الحمد لله)) ووايئ.

۵۱- انسان تل تېروتنې کوي. په ځانگړې ډول ماشومان خو بیا هر وخت شوخي کوي. د ماشومانو په هره تېروتنه او هره شوخي د هغو نیول، رټل او سزا ورکول عادت مه گرځوئ، بلکې ځینې وختونه پرې سترگې هم پټوئ. پخپله سینه کې د ماشومانو د شوخیو او تېروتنو کتاب مه پرانیزي.

۵۲- که په کوم کار کې له تاسې تېروتنه وشي نو د ماشوم په وړاندې باید له بښنې غوښتلو ونه شرمېږئ. کېدی شي هغه ستاسې د بښنې غوښتنې له چلند نه ښه درس واخلي.

۵۳- ماشوم ته گټه او تاوان ور وپېژنئ. هغه دې ته تیار کړئ چې ته یو با ادبه ماشوم یې او ته به د ښه او بد کار تر منځ له فرق کولو وروسته، ښه کار ترسره کوي او له بد کار نه به ځان ساتي.

۵۴- ماشومانو ته کوم ځانگړی کار ور وسپارئ چې هغوی پر همدې کړښو په راتلونکي ژوند کې کار وکړي. مثلاً یو ماشوم د معلم کېدو لپاره وهڅوئ، بل د پیلوټ کېدو او یو بل د ډاکټر کېدو او داسې نور.

۵۵- د ماشومانو په خبرو یا کوم کار پورې ټوکې او رشخند مه وهئ. په دې ډول د ماشوم پر نفس اعتماد (self - confidence) کمېږي.

۵۶- ماشومانو ته د مبارکۍ، ښه راغلاست او خدمت پر مهال کارېدونکي الفاظ ور زده کړئ.

۵۷- د ماشومانو ناز او نخرو ته په غاړې اېښودو کې مبالغه مه کوئ.

۵۸- د دنیا په مادي شیانو کې باید د ماشوم ذهن بوخت نه کړی شي. په مادیت باندې د باور په صورت کې په انسان کې د اعتماد ځانگړنه کمېږي او د پیاوړي گام اخیستو وړتیا له لاسه ورکوي.

۵۹- د ماشومانو ملگري شئ او د ملگرو په څېر چلند ورسره وکړئ تر څو هر ډول مسئله درسره شریکولی وشي.

ماشومانو ته د لوبو او ورزش وخت ورکړئ

۶۰- ماشومانو ته د لوبو لپاره کافي وخت ورکړئ تر څو جسماني روغتیا یې هم ښه وي او په ماشومانو کې د لوبو کومه هیله او خواهش چې وي هغه هم پوره شي.

۶۱- هغوی په گټورو او ذهن روښانونکو لوبو بوخت کړئ.

۶۲- هغوی ته خپلواکي ورکړئ چې پخپله هر څه غواړي ترسره کړي. البته څارنه یې وکړئ.

۶۳- ماشومان له لامبو، ښه ویشتلو او داسې نورو فعالیتونو سره اشنا کړئ.

۶۴- له ماشومانو سره لوبې وکړئ او کله نا کله د بریا په صورت کې هم لوبه ترې وبایلئ.

۶۵- ماشومانو ته باید گټور روغتیايي خواړه ورکړی شي.

۶۶- د ماشومانو توکو او خوراک څښاک او ... ته پاملرنه کوئ.

۶۷- د خوراک څښاک په معامله کې په ماشومانو پام ساتئ چې له بریده تېری ونه کړي یا بېکاره شیان ونه خوري.

۶۸- که ماشوم کومه شوخي کړې وي نو د ډوډۍ پر مهال باید ونه وهل شي.

٦٩- په ماشومانو د هغوی د خوښې خواږه وخورئ. کوم خواږه چې هغوی ته په زړه پورې نه وي، په زوره یې مه پرې خورئ.

ذهني وده

٧٠- د ماشوم خبره باید په غور واورېدل شي او هر ټکی یې په بشپړې پاملرنې سره له اورېدو وروسته د هغه ستونزه حل کړی شي.

٧١- ماشوم ته داسې روزنه ورکړئ چې خپلې ستونزې پخپله حل کول زده کړي. که تاسې پوهېږئ چې له کونښنې سر بېرته هم نه بريالی کېږي نو په پټه په داسې ډول له کومک ورسره وکړئ چې پرې پوه نه شي. له داسې کولو به په هغه کې د پرمختګ حوصله او پر ځان باور پیدا شي.

٧٢- ماشوم ته د عزت او مینې په سترګه وګورئ. که کوم ښه کار وکړي نو ښه عوض او بدله یې ورکړئ.

٧٣- ماشومان د قسمونو خوړلو ته مه اړ کوی بلکې د رښتیا ویلو رزونه ورکړئ او په ذهن کې یې دا خبره ورځای کړئ چې پرته له قسم کولو هم ستا خبره سمه ګڼل کېږي.

٧٤- د زیات ډارولو او سزا ورکولو له خبرو ځان وساتئ.

٧٥- ماشوم ته دا احساس مه ورکوی چې هغه بد هلک دی یا نالایق او تنبل دی.

٧٦- زیاتره ماشومان ډېرې پوښتنې کوي. په دې صورت کې د پوښتنو په کولو باید ونه وهل شي، بلکې د ټولو پوښتنو ته یې څرګند او ډاډ بڼونکي ځوابونه ورکړئ.

٧٧- ماشوم په مینه او محبت سینې ته راجوخت کړئ او دا احساس ورکړئ چې مور او پلار درسره ډېره مینه لري. او ته پر هغوی ډېر ګران یې.

٧٨- په ځینو چارو کې له ماشومانو مشوره وغواړئ او د هغه پر مشوره عمل وکړئ. که په کومه خبره نه پوهېږي نو پوه یې کړئ او اصلاح یې کړئ.

٧٩- د کور دننه د خپلې خوښې په ځای کې د اوسېدو په معامله کې د ماشوم طبیعت ته وګورئ.

په ټولنيزو مرکزونو او حلقو کې د ماشوم روزنه

۸۰- ماشومان د منډو، د قرآن مجيد حفظولو او علمي سياليو ته ور ولي. د قرآن کريم د حفظولو په حلقو کې يې کېنوي. په نورو تفريحي فعاليتونو کې برخه ورکړي تر څو په ماشومانو کې اضافي وړتياوې وروزل شي.

۸۱- ماشوم ته مېلمه پالنه ور وښيي. روزنه ورکړي چې د مېلمنو په مخکې خواړه، چای يا مېوه په څه ډول اېښودل کېږي او د خوړلو بلنه څنگه ورکول کېږي.

۸۲- کله چې تاسې له خپلو ملگرو سره ناست اوسئ او په دې وخت کې مو ماشوم راشي نو هرکلی ورته ووايئ او نورو ملگرو ته يې په ښه ډول ور وپېژنئ.

۸۳- په ټولنيزو او مرستندويه فعاليتونه کې ماشومانو ته د برخې اخيستو موقع ورکړي. مثلاً د يتيمانو او کونډو د خدمت او مرستې کولو په ځای کې ماشومان ور وړاندې کړي تر څو په هغوی کې د ټولنې له بېوزله خلکو سره د مرستې جذبه را پيدا شي.

۸۴- ماشوم ته په بازار کې د پېر او پلور روزنه ورکړي. د حلالې گټې فضيلت او لارې چارې ور وښيي.

۸۵- ماشومانو ته روزنه ورکړي چې د نورو درد او خوږ احساس کړي او څومره چې امکان لري د هغوی د کړاوونو په کمولو کې کومک ورسره وکړي.

هیں لوگ وہیں جہاں میں اچھے

آتے ہیں جو کام دوسروں کے

[علامہ محمد اقبال رحمہ اللہ]

په دنيا کې ښه هماغه انسانان دي

چې په ښه ورځي د نورو انسانانو

[پښتو ژباړن]

۸۶- د ماشوم په اوږو د ټولې نړۍ بوج مه باروئ. په دې معنا چې د هغه په مخکې د نړۍ داسې انځور مه وړاندې کوی چې له امله یې ماشوم ته د ټولې نړۍ فکر ور ولوېږي.

۸۷- که د ټولنیزې گټې یا مرستندویه فعالیت هر ډول کار ترسره کوی، نو د ماشوم په مخکې یې یادونه وکړئ.

۸۸- له کور نه بهر د ځینو کارونو لپاره ماشومان لېږئ. په دې اړه پر هغوی بشپړ باور ولری او وخت په وخت لارښوونې ورته کوی.

۸۹- که ماشوم غواړي چې پخپله له کوم بل ماشوم سره ملگرتیا وکړي نو بې له کوم معقول لامله د هغه ملگرتیا له منځه مه وړئ. هو، ماشومانو ته د ښو او ښکو ملگرو د لټون نصیحت وکړئ.

د ماشومانو روغتیا ته پام وکړئ

۹۰- د ماشومانو روغتیا ته ډېر پام کوی. هغوی روغ ساتئ.

۹۱- ماشومانو ته په وخت ډوډۍ ورکوی او په دې کار کې غفلت مه کوی.

۹۲- د درملو څومره کچه چې ټاکل شوې وي، له هغه زیات ماشوم ته مه ورکوی.

۹۳- په ماثورو دعاگانو او قرآني آیتونو یې دم کړئ.

۹۴- ماشوم د شپې له ژر ویده کېدو او سهار له وختي پاڅېدو سره عادت کړئ.

۹۵- د ماشومانو پاکوالي ته پاملرنه وکړئ. د هغوی بدن، غاښونه او جامې باید تل پاکې او ستره وي.

۹۶- د ناروغۍ زیاتېدو ته مه په تمه کېږئ، ماشوم پر وخت ډاکټر ته ور ښکاره کړئ او دوا او داسې نور ورته راوړئ.

۹۷- کوم خلک چې په ساري (نورو ته تلونکو) ناروغیو اخته وي، له هغو څخه ماشومان لرې وساتئ.

۹۸- ماشوم دې احساس ته مه پرېږدئ چې په کومه خطرناکه ناروغۍ اخته دی.

۹۹- د الله تعالی په حضور د ناروغی د شفا لپاره التجا او غوښتنه وکړی. له ټولو مرضونو څخه شفا له الله تعالی نه وغواړئ او د هماغه لور ته مخ وگرځوی.

اضافي فعالیتونه

۱۰۰- ماشومانو ته معماوې يعنې چيستانونه ورکړئ او له هغوی يې ځوابونه وغواړئ.

۱۰۱- په ماشومانو مقالې وليکئ. کومه موضوع ورکړئ او په هغې باندې په خپلو الفاظو کې د ليکلو دنده ور وسپارئ.

۱۰۲- ماشوم چې هر څه ليکي هغه لولئ. تېروتنې يې په نښه کوی او هره ورځ د نوې اسلوب او کلماتو کارول ور زده کړئ.

۱۰۳- ماشوم که په عبارت کې کومه نحوي يا لغوي تېروتنه کوي نو پر وخت يې ور اصلاح کړئ. اصلاح يې بل وخت ته مه پرېږدئ، داسې نه چې يوه تېروتنه يې داسې پخه شي چې په راتلونکي کې هم د ماشوم په ذهن کې پاتې شي.

۱۰۴- په ماشوم باندې عبارت په لوړ غږ ولولئ تر څو پر ځان يې باور پيدا شي او تلفظ يې صحيح شي. او په ويلو کې ورته اسانتيا وي.

۱۰۵- ماشوم ته اختيار ورکړئ چې هغه کوم کتاب او کومه کيسه لوستل غواړي. د ښوونځي لخوا له ټاکل شوي نصاب پرته به دا يو اضافي فعاليت وي چې ماشوم به ترې ډېره گټه وويني.

۱۰۶- تاسې چې هر څه لولئ، خپل ماشوم هم د هغه په مطالعه کې درسره شريک کړئ او ځای ځای هغه ته لارښوونه کوئ. که تاسې د کوم لوی کتاب يا موضوع مطالعه کوئ نو ماشوم ته يې په لنډ او اسانه ډول ور وپېژنئ.

۱۰۷- په لوبو لوبو کې چې کوم درس ورکول کېږي هغه د ژوند تر پايه په حافظه کې ساتلی وي. تاسې هم پر ماشومانو گټوري لوبې وکړئ او په پای کې په هغو کې د پټو درسونو يادونه ورته وکړئ.

۱۰۸- په ماشوم کې د ښوونځي په درسونو کې د لا زياتو برياوو لېوالتيا پيدا کړئ.

۱۰۹- ماشوم د زده کړې په وخت کې د حاضری او زیار پابند کړی تر څو په ازموینو کې ښې پایلې ترلاسه کړي.

۱۱۰- پخپله هم له شعر او ادب سره لېوالتیا پیدا کړی او په ماشومانو باندې هم د پخوانیو خلکو شعرونه او ادبي پنځونې زده کړی. له دې شیانو سره یې لېوالتیا پیدا کړی. تر ټولو ښه خبره دا ده چې ماشومانو ته قرآني آیتونه او احادیث ور زده کړی. په احادیثو کې ادب هم شته او پند هم!

۱۱۱- د عربي ادب یا په هره ژبه کې چې وي، ماشوم ته د هغه د فصاحت او بلاغت اړوند مثالونه او عبارات ور زده کړی.

۱۱۲- د وینا ځواک او د خطابت ملکه داسې یو شی دی چې په وسیله یې انسان د خیر خبره په غوره اسلوب تر خلکو رسولی شي، پکار ده چې ماشومانو ته د وینا روزنه ورکول شي.

۱۱۳- د خبرو اترو او ورزش په سیالیو کې د ماشومانو لېوالتیا را وپنځوی او ویې روزی.

۱۱۴- د بدن د ځواکمنولو او قوي اوسېدو لپاره ماشوم له خپل ځان سره شریک کړی.

۱۱۵- ماشوم ته د مورنۍ ژبې تر څنگ کومه بله مشهوره ژبه هم ور زده کړی.

په ښه کار ماشومانو ته انعام ورکړی او د بد کار په کولو وړ سزا ورته وگوری

۱۱۶- په کومو کارونو ثواب ورکول کېږي او په کومو کارونو الله تعالی خفه کېږي او سزا پرې ورکوي، په پوهوونکي او په زړه کې ځای نیوونکي انداز یې د ماشومانو په مخکې یادونه وکړی. بیا کله چې ماشومان ښه کار وکړي نو هغوی ته انعام ورکړی یا لږ تر لږه افرینی ورکړی او که کومه شوخي وکړي نو له وخت سره سم وړ سزا ورکړی، خو په سزا کې مبالغه مه کوی.

۱۱۷- ماشومانو ته انعام ورکړی، له سزا نه د امکان تر بریده ځان وساتی.

۱۱۸- د انعام ورکولو گڼې لارې کېدی شي. هر وخت پیسې ورکول ښه نه وي، بلکې ځای او وخت ته په کتو هماغسې انعام ورکړی. مثلاً له ځان سره یې په کوم سفر بوځی، په کمپیوټر کې د کوم گېم کولو اجازه ورکړی، کومه ډالی ورکړی یا له ملگري سره دباندي د چکر وهلو اجازه ورکړی.

۱۱۹- سزاوې ډول ډول وي. هرکله وهل ټکول د ستونزې حل لاره نه وي. کله يوازې په غوسې کتل هم بسنه کوي. کله بيا په ژبنۍ غوسې، کله تر يوې مودې پورې د خبرو اترو د نه کولو، کله بيا د ورځني لگښت د نه ورکولو او کله بيا د اونيزې تفریح د اجازې په نه ورکولو هم ماشوم پند اخلي.

۱۲۰- په ياد ولرئ! مناسبه سزا ماشوم په راتلونکي کې له شوخۍ کولو راگرځوي او د غوره والي په لور يې بيايي.

۱۲۱- په ياد ولرئ چې پيغمبر ﷺ هېڅکله کوم ماشوم نه دی وهلی. په نبوي دور ﷺ کې يوه بېلگه هم داسې نه موندل کېږي چې پيغمبر ﷺ دې کوم ماشوم وهلی - ډېولی وي يا سزا ورکړې وي. له همدې امله له وهلو ټکولو بايد د امکان تر بريده ځان وساتئ.

۱۲۲- لومړی ځل چې ماشوم کله شوخي وکړي نو مه يې وهئ، بلکې په مناسب ډول يې تنبيه کړئ او په راتلونکي کې د داسې کار د نه کولو ژمنه ترې واخلي.

۱۲۳- د سزا د ورکولو پر مهال له سخت زړيتوب څخه کار مه اخلي. نه د داسې غوسې پر مهال سزا ورکوي چې له بريده وتلې وي. هسې نه په سزا کې له حده تېری درنه وشي.

۱۲۴- کله چې د سزا ورکول حتمي وي نو ماشوم ته د سزا علت هم وښيي چې په فلانۍ تېروتنې دا سزا در کول کېږي.

۱۲۵- ماشوم بايد هېڅکله دا احساس ونه کړي چې هغه ته د سزا له ورکولو تاسې خوند اخلي يا مو زړه ته پرې ارامتيا رسېږي. دا ډېر ناوړه ظلم دی.

۱۲۶- د خلکو په مخکې ماشوم مه وهئ. په ځانگړي ډول د هغه د ملگرو په شتون کې هغه مه وهئ يا رټی. هو، د ملگرو په شتون کې په عمومي ډول د تېروتنې د په گوته کولو او له هغه د ځان ساتنې تاکيد وکړئ.

۱۲۷- ماشومان په مخ مه وهئ. په وهلو کې سختي مه کوئ. ډېر په زور يې مه وهئ، داسې نه چې له بريده زيات کړاو ورته ورسېږي. له لرې څخه ماشوم په کوم سخت شي مه ولي، په دې کې د لوی زيان اندېښنه پرته ده.

۱۲۸- ځينې وختونه ماشوم تېروتنه وکړي او منډه کړي او په لاس نه راځي. پلار له هغه سره ژمنه وکړي چې راځه نه دي وهم. په دې وخت کې خپله ژمنه په ياد ساتي، تر څو ماشوم په تاسې بشپړ باور ولري. داسې نه چې په لاس راتلو سره سم يې ډبول پيل کړي.

۱۲۹- ماشوم ته دا احساس ورکړي چې دا وهل ډبول هم ستا د اصلاح لپاره دي، که نه په دې کې مې څه شخصي لېوالتيا نشته؛ ستا مينه ده چې تا رټم، که نه وهل ډبول مې ښه نه اېسي.

۱۳۰- ماشوم د سزا له فلسفې نه خبر کړي. هغه ته وښيي چې سزا يوازې د کړاو رسولو او تکليفولو لپاره نه وي، بلکې دا يوازې او يوازې د تاديب لپاره ورکول کېږي.

له الله تعالی نه موږ د لارښوونې او په نېغې لارې د تلو د توفيق غوښتونکي يو. او درود او سلام دې وي په هغه نبي کریم ﷺ چې زموږ د ټولو د سرونو تاج او په ټولو مخلوقاتو کې افضل دی.
نسال الله الهداية والتوفيق والسداد و صلى الله وسلم على نبينا محمد على اله و صحبه اجمعين

پای

رحمت شاه (فراز)

احمد شاه بابا مېنه، کابل - افغانستان

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**